

רשימת ספרי "בן מלך" שיצאו לאור עד עתה:

- שומע עניני
- ספרית העומר וחג
- השבועות
- ימי בין המצרים - מלות ומנהגים
- ימים נוראים
- חג המסכות
- תוכנית
- ימי הפרים
- הגדה של פסח
- כעניני מצוות התמידיות
- שמקדש
- חמנו ומסור
- שיר הפרים
- שבת קודש
- מידת הבטחון
- תורת המצוות
- עניינים בשי"ס ובגולה
- זמירות ושי"ק
- בראשית ח"א - נמארי
- מבוא במצוות חג
- בראשית ח"ב - נ"ך
- לך-תולדות
- בראשית ח"ג - זצא-יודי
- שמות ח"א - שנהג-בשלח
- שמות ח"ב - חאמי-מבוא
- תירו-משפטים
- שמות ח"ג - זרומה-פקודי
- ויקרא ח"א - ויקרא-מצודע
- במדבר ח"א - במדבר-שלח
- במדבר ח"ב קורח-מטעי

ניתן לרשימה: mechonbenmelech@gmail.com | Warehouse: 8482450220
בארה"ב ניתן לרשימה: salea@yefenbooks.com

בסייעתא דשמיא

שביעי של פסח תשפ"א
גליון מס' 150

אוצרות בן מלך

מתורתו של מו"ר רבינו הגדול רבי לייב מינצברג זצוק"ל רבה של קהל עדת ירושלים

בגדר שבעת ימי הפסח

יצאת מצרים, והיום השביעי הוא יום טביעת פרעה'.

אולם זה תמוה טובא, שאם זהו הטעם, אם כן מדוע לא נכתב בתורה מפורש מועד וזמן נס קריעת ים סוף, שהיה ביום השביעי, אחר שהוא הבסיס לקביעת החג שבעת ימים.

משום מה קבעה תורה ז' ימים לחג המצות

הנה על אף שיום היציאה ממצרים היתה בחמשה עשה בניסן, שהוא יום גאולתנו ופדות נפשנו, אמרה התורה לחוג את חג המצות שבעת ימים, מיום הראשון עד יום השביעי, ולא נתבאר בתורה הטעם בזה. ולכאורה היינו משום שנס קריעת ים סוף היה ביום כ"א ניסן, שהוא יום שביעי של פסח [ואכן קוראים בו בתורה על נס קריעת ים סוף], משום כך קבעו את חג הפסח למשך שבעת ימים דהיינו מיום היציאה עד יום קריעת ים סוף. כלומר שחוגגים כל שבעת הימים, על שם מעשי הנסים שאירעו בתחילת השבעה ימים - ביציאת מצרים, ובסופם - בקריעת ים סוף, ושני ימים אלו שבהם אירעו הניסים הם ימים של 'מקרא קודש', והימים שביניהם הם 'חול המועד'.

וכך אכן כתב האבן עזרא על הפסוק (שמות יב, טו) "וביום הראשון מקרא קודש וביום השביעי מקרא קודש יהיה לכם" - 'וביום הראשון הוא יום

בגליון

שביעי של פסח

- בגדר שבעת ימי הפסח..... עמוד 1
- קריעת ים סוף תכלית גאולת מצרים..... עמוד 4
- שירת הים - שירת מלכות ה'..... עמוד 6
- ביאורי שירה..... עמוד 10

מרכז השבוע

ניסן תשפ"א

עץ חיים היא למחזיקים בה

הוצאות הדפסת גליון זה נודבו לזיכוי הרבים ע"י ידידנו הנכבד מתומכי מכוננו

הרה"ג רבי **מנדל פרוש** שליט"א
מחשובי ומגדולי התלמידי חכמים בקהילתנו

וזוגתו הצדקנית אשה יראת ה' היא תתהלל

מרת **ביילא הנדל** בת הגה"ח ר' **אלתר נפתלי בן ציון הורביץ** זצ"ל
נלב"ע כ"ז ניסן תש"פ

לע"נ הרה"ח נפש נקי וצדיק

ר' **צבי הירש** בן הגה"ח ר' **שלום חיים פרוש** זצ"ל
נלב"ע א' אייר תש"פ

ת.נ.צ.ב.ה.

זכות הפצת אור תורתו הבהירה של רבינו בעל הבן מלך
תעמוד לו ולמשפחתו להתברך בכל הברכות האמורות למחזיקי התורה
לראות ברכה והצלחה בכל אשר יפנו

להנצחתו ותרומות "מרכז השבוע/החודש"
אפשר להתקשר לטלפון מס' 054-8422488

יו"ל ע"י מכון 'כתבי בן מלך'

לתרומות והנצחות נא לפנות ל: 054-8422488

לקבלת העלון במייל, ניתן להצטרף בכתובת
mechonbenmelech@gmail.com

כתובת המכון: אוהב ישראל 1/9, ביתר עילית

לתגובות והערות נא לפנות ל: 052-7616048

לקהל שוחרי תורת ה'בן מלך' ואוהבי התורה בכל מקום שהם

הננו בזה בקריאה של חיבה לשוחרי התורה,
להיות שותפים וידידים איתנים למפעל הכביר של מכוננו
להפיץ על פני תבל את אורו המיוחד והבהיר בתורה של

מזרנו ורבינו בעל ה'בן מלך' 'זצוק"ל

ולתמוך בבית היוצר 'מכון כתבי בן מלך', אשר אך ורק מכוחו יוצאים לאור
כל גנוי תורתו של רבינו ושיעוריו המרובים, כאשר זכינו לראות את הכרכים
הרבים נדפסים ויוצאים לאור עולם, ופתחו אופקים חדשים בפני כלל
שוחרי התורה

מהררי ציון יוצאת הקריאה, בואו לעזרת ה' בגבורים, המשימה הגדולה
עדיין לא הושלמה ודורשת משאבים רבים מדי חודש בחודשו.

נא זכו והצטרפו להימנות למצווה חשובה זו של הרבצת והפצת אור התורה
לזכות את הרבים, הטו שכס וטלו חלק במשימה הגדולה

פנו עתה להנהלת המכון והצטרפו למשפחת התורמים והמנויים
לדבר המצוה הגדולה הנתונה בידינו

באין מענה השאירו הודעתכם ונשוב אליכם בהקדם

- ספרים
- למען השם
- סדרת ספרים
- ביאורים ומאמרים
- על המורה חיים יהודה
- ספרים
- על הש"ס
- ספר
- הגות ומחשבה
- ביאורי סוחר
- ספר
- אמונה ומצוות
- מגאן
- תורה ודעת
- אמרימים
- תורה ודעת

הנצחות תורמים

קו בן מלך
03-3077354

מיתנה מכון
תלמידי 14 מקום סניפה

עמותת המענה בבית מסת
לשמוך סיקוריו רבני
מחולקים לפי נישאים
בכל התחומים

רשימת ספריו בן מלך
בתיבת המסודרת ספריו חלקים

מלון התלמה 054-8422488
כתובת אוהב ישראל 1/9

מזר עילית
עמדת מוכר לפי סעיף 46
לתיבת הארית
mechonbenmelech@gmail.com

בשורה טובה למבקשי ה'
ניתן להאזין לשיעורי רבינו וצוק"ל בקו השיעורים
'קו בן מלך'

03-3077354

ישנה אפשרות לבחור במאגר הממוחשב ולהאזין לשיעורים
בפרשת השבוע ובענייני דיומא

שמעו ותחי נפשכם

ויחי רצון שנוכה להגדיל תורה ולהאדירה

מכון כתבי בן מלך
הנהלה

הודעה חשובה ומשמחת
לתורמי המכון

ניתן לקבל החזר מוס

על תרומות למכון בגובה של

עד 35% מערך התרומה

לפי סעיף 46

אוצרות
בן מלך

מה גם שכבר לפני יציאת מצרים, ציוה ה' לאכול מצות שבעת ימים, ולקבוע מקרא קודש ביום הראשון וביום השביעי, כי עומדים לצאת ממצרים. ועדיין לא נאמרה להם כלל השתלשלות העניינים, שירדפו מצרים אחריהם ויעברו בתוך ים סוף וכו'. ומשמע שכל שבעת הימים הוא רק על עצם היציאה ממצרים שביום ט"ו.

ועוד שהרי יום שביעי של פסח, על אף שהוא יום מקרא קודש, הוא מהימים שאין גומרים בהם את ההלל. ואם נימא שקריעת הים היא דבר עיקרי בעצם שבעת הימים של פסח, מדוע אין קורין בו את ההלל.

שבעת ימי הפסח - יומא אריכתא

ברם, על פי פשוטם של דברים נראה שקבעה תורה שבעת הימים כולם על נס היציאה ממצרים, אף שיום היציאה היה ביום ט"ו בניסן, אולם מגודל השמחה על מאורע עצום ונשגב זה שנעשינו לעם ה' ראוי לקבוע חג גדול ולשמחו משך זמן חשוב, ומשך שבעת ימים הוא פרק זמן חשוב הראוי לקביעת חג.

ובזה יבואר מה שישינו חילוק בין חג הסוכות לחג המצות, שבסוכות קוראים את ההלל מעיקר הדין בכל יום מימי החג, ובפסח אין קוראים ההלל מדינא בכל יום, כי אם ביום הראשון בלבד. והנה בגמרא איתא (ערכין י'): שהטעם הוא משום שבחג הסוכות שחלוקין הימים בקרבנותיהם, לכן גומרים בו את ההלל בכל יום, אבל בחג המצות שקרבנות החג שווים בכל יום, אין קוראים בו את ההלל מדינא אלא ביום הראשון. וצריך להבין אמאי תלוי דין ההלל בחילוק הקרבנות, וגם עצם הדבר שימי חג הסוכות חלוקים בקרבנותיהם ובפסח שווים כל ימי החג בקרבנותיהם צריך ביאור.

והנראה בזה, דחג המצות שנקבע לחוג בו על היציאה ממצרים, יסודו ביום חמשה עשר לחודש הראשון שהוא יום היציאה, ושאר ימי הפסח, שלא בהם היתה היציאה, אינם ימי חג מצד עצמם אלא כהמשכו של היום הראשון ונטפלים אליו. וכל שבעת ימי הפסח המה כיומא אריכתא של היום הראשון. [וכן כתב בשיטה מקובצת (ברכות יד.) דימי

חול המועד פסח אינן חלוקין לעצמן ונגררים אחר יום ראשון], מה שאין כן בחג הסוכות, דקביעתו בחמשה עשר לחודש השביעי אינה על מאורע שאירע ביום זה, ואין עדיפות ליום חמשה עשר - לענין קביעת החג בו - על שאר ימי חג הסוכות, אזי כל שבעת הימים שווים הם בקביעתם וכל אחד מהימים הוא חג מצד עצמו ולא כנטפל ליום הראשון.

ואכן יש לדייק כן בלשון התורה, שבחג הסוכות כתיב "חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים" (דברים טז, יג), כלומר שכל שבעת הימים הם בגדר 'חג הסוכות', מה שאין כן בחג הפסח, לא נקרא 'חג' אלא היום הראשון בלבד, אבל על כל שבעת הימים לא נכתב בתורה שהם שבעת ימי 'חג' כמו חג הסוכות. ובפרשת המוספין, לגבי פסח כתיב 'ובחמשה עשר יום לחודש הזה חג, שבעת ימים מצות תאכלו' (במדבר כח, ז), ואילו לגבי סוכות כתיב 'ובחמשה עשר יום לחודש השביעי מקרא קודש וגו' וחגותם חג לה' שבעת ימים' (שם כט, ב).

ובזה יבואר כמין חומר מה שתלו בגמרא את אמירת ההלל בהא דאין חלוקין בקרבנותיהן. דמהא גופא שבפסח לא חילקה התורה בקרבנותיהן מוכח דאינם ימי חג מצד עצמם אלא כנטפלים ליום הראשון, וכל שבעת ימי החג הם כיומא אריכתא, ומשום כך די בהלל שנאמר ביום הראשון. אבל שבעת ימי חג הסוכות שייחדה תורה כל יום בחילוק קרבנותיו, בהיות כל יום חג מצד עצמו [וכן כתבו להדיא רש"י ותוס' במסכת תענית (כח:)] שכיון שחלוק בקרבנותיו כל יום ויום הוא כחג בפני עצמו, אזי גומרים בו את ההלל בכל שבעת ימי החג.

ולפי דברינו צריך טעם למה שביום השביעי של חג המצות הוא 'מקרא קודש'. ונראה דהיינו משום שהוא נועל ומסיים את החג, ומבואר באורך בספר 'בן מלך - חג הסוכות' (מאמר יא).

נפקא מינה לגבי איסור 'בל תוסיף'

ויתכן שתהיה בזה נפקא מינה גדולה לדינא, האם המוסיף לעשות יום שמיני לפסח, אם עובר באיסור "בל תוסיף" או לא.

סיבה לחג. וזה שבדה מלבו לעשות יום חג ושמחה למחרת הפסח, עושה בזה חיקוי למצוות התורה, אבל אין כאן גדר הוספה.

וכמו שפשוט שהשובת ביום ראשון אינו כמוסיף על השבת, ואינו בכלל איסור בל תוסיף, שכן יום השבת הוא משום שהקב"ה שבת וינפש ביום השביעי, אבל ביום השמיני, אין שום שייכות וקשר לשבת. ורק הצמיד את השבת שלו לשבת שקבעה התורה, ולא הרחיב והוסיף. וכמו"כ מי שיוסיף יום תשיעי לחנוכה לא יהיה בזה משום בל תוסיף על מצות חכמים, כי שמונת ימי החנוכה הם לזכר הנס של שמונת הימים, כידוע, אבל ביום התשיעי שלא היה בו שום נס, אי אפשר לקרוא עליו שם 'חנוכה' מחמת שהאדם נוהג כך וכך ביום זה.

ולכן, גם לגבי חג הפסח, אם שבעת ימי החג הם כנגד שבעת ימי היציאה ממצרים, לא שייך איסור בל תוסיף, אבל אם כמשנ"ת דשבעת ימי החג אין בהם שום סיבה עצמית לחג, אלא כהמשך וכיומא אריכתא של יום ט"ו בניסן, הרי זה שהוסיף והמשיך יום נוסף על שיעור הימים שציוותה התורה, ודאי עובר משום בל תוסיף. כמו שמצינו בסוכות שהיושב בסוכה ביום השמיני עובר על בל תוסיף (עיין סוכה דף מו-מז).

שהרי ידוע הכלל, וכבר נתבאר במקו"א, דגדר איסור 'בל תוסיף', היינו כשהוא עושה דבר שיש בו משום 'הוספה' על המצוה הקיימת, כגון שלוקח מין נוסף על ארבעת המינים, אבל אם יעשה דבר שאינו מצטרף ואינו בגדר הוספה על המצוה הקיימת, שוב אינו בכלל איסור 'בל תוסיף'.

ומעתה נראה, דבשלמא אם שבעת ימי הפסח אין בהם סיבה עצמית לכל יום, אלא שציוונו ה' לחוג את היציאה של יום ט"ו למשך שבעה ימים, הרי ברור שאם יוסיף יום שמיני, הרי הוא באיסור 'בל תוסיף', שמוסיף מעצמו יום נוסף על שיעור שבעת הימים שקבעה התורה, לפי שרצונו להוסיף יום שמחה נוסף על הנס של יום ט"ו. והרי זה עובר באיסור לאו.

אולם אם יסוד שבעת ימי הפסח, הם משום שנמשכה יציאת מצרים כל השבעה ימים [עד קריעת ים סוף], ולזכר היציאת מצרים של כל הימים הללו, אנו חוגגים כל שנה שבעת ימים לחג הפסח. וכמו ששמענו כן באבן עזרא. א"כ נראה דזה שהוסיף יום שמיני, אינו נכלל בגדר 'בל תוסיף', שאין כאן גדר 'הוספה' והרחבה על שבעת הימים, דהלא שבעת ימים הללו באו לציון וזכר לשבעת ימי היציאה ממצרים, וביום השמיני לא היה שום

קריעת ים סוף תכלית גאולת מצרים

של משה - 'והן לא יאמינו לי ולא ישמעו בקולי כי יאמרו לא נראה אליך ה'" - מוסר הקב"ה לידו את האותות 'למען יאמינו כי נראה אליך ה' אלוקי אבותם אלוקי אברהם אלוקי יצחק ואלוקי יעקב'. אמונה זו, המוכחת על ידי מופתים ושידוד מערכות טבע, הגיעה לשלמותה בקריעת ים סוף.

והגם שאף בשעתם כבר מלאו האותות הללו את מטרם, כפי שמפורש באתו הענין - 'ויאמן העם וישמעו כי פקד ה' את בני ישראל' (ד, לא), מכל מקום בעת קריעת ים סוף, כאשר ראה העם את היד הגדולה אשר עשה ה' במצרים, אז הוחלט הדבר ונקבעה אמונתם בלבם בשלימות.

הגאולה - אמונה בהתגלות ה' ובדברו

קריעת ים סוף היתה שלב אחרון בגאולת ישראל מיד מצרים, והשירה שנאמרה בעקבותיה, מלבד היותה 'שירת הים', המעלה על נס את נפלאות קריעת ים סוף, הרי היא מהווה גם שירת האמונה בה' וההכרה השלימה בהנהגתו את ישראל, והיא מציינת את מילוי כל הבטחות גילוי השכינה שניתנו לבני ישראל, וקיום כל תכליותיה, מאז שנתבשרו על גאולתם.

ראשית בשורת הגאולה היא בפרשת שמות (פרקים ג-ד), כשנגלה הקב"ה למשה מתוך הסנה ושלחו להוציא את ישראל ממצרים. ולתהייתו

לידי ביטוי בכך, שהנהגת ה' את ישראל לא תתנהל לפי דרכי הטבע שהטביע ה' בהנהגת העולם, אלא למעלה מכל דרך מדרכי הטבע, בדרכים המבטאים את היותו מחויב המציאות, הבורא המהווה את הכל והמקיים את הכל.

והנה אף שהנהגה מחודשת ונפלאה זו כבר החלה בעשרת המכות, שהיו במסות באותות ובמופתים ביד חזקה וזרוע נטויה, שהוא גילוי הנהגה אלוקית שלא היתה מעולם עד אז. וכדכתיב - 'או הנסה אלוקים לבוא לקחת לו גוי מקרב גוי במסות באותות ובמופתים ובמלחמה וביד חזקה ובזרוע נטויה ובמוראים גדלים ככל אשר עשה לכם ה' אלוקיכם במצרים לעיניך' (דברים ד, לד).

אמנם לגילוי הנהגה זו של שם ה' בשלימות לא באו אלא עתה בעת קריעת ים סוף, כאשר הופיעה עליהם הנהגה המנוגדת לגמרי לכל חוקי הטבע. כי כל המכות אף שהיו ניסים ונפלאות עצומים, אבל עצם הכוחות הללו קיימים בטבע, שיש מציאות של דם וצפרדע וכו', רק שהגיע הדבר בריבוי ועוצמה על טבעיים. אבל קריעת ים סוף הוא הפיכת גדרי הטבע שהפך ים ליבשה.

זה היה עומק כוננת משה ובני ישראל בשירת הים, באמרם - 'הוי"ה איש מלחמה - הוי"ה שמו'. כלומר שעתה נוכחו לראות כי אכן הקב"ה מנהיג אותם בתוקף השם ה' הוי"ה, כלומר שהוא מחוייב המציאות שהוא מחולל את כל הבריאה והטבע, שמבחינה זו נובעת הנהגה הפורצת את כל גדרי הטבע.

במעמד קריעת ים סוף הושלמה מסכת גאולת ישראל ממצרים, באותות ובמופתים עצומים אשר לא שערום כל יושבי תבל, ונתנו ישראל לבם לדרך המופלאה שבה מנהיגים ה' ומוליקם, ועל זאת ענתה השירה הזאת - 'ה' איש מלחמה ה' שמו'. כי על ידי גבורתו וידו החזקה נודע שם הוי"ה בקרב ישראל, וכן כתוב - 'אשר שמת אותות ומופתים בארץ מצרים עד היום הזה, ובישראל ובאדם, ותעשה לך שם כיום הזה' (ירמיה לב, ב). 'ותתן אותות ומופתים בפרעה ובכל עבדיו ובכל עם ארצו, כי ידעת כי הזידו עליהם, ותעש לך שם כהיום הזה' (נחמיה ט, י).

והנה מיד עם גאולתם ויציאתם ממצרים, נתקיימה בהם ההבטחה - 'אני ה' והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים, והצלתי אתכם מעבודתם, וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדולים' (ו, ה). אולם עדיין לא היתה ישועתם שלימה, שכן היו נתונים בחשש וביראה מפני המצרים שמו ישובו לשעבדם, ובפרט כאשר נוכחו לראות כי רודפים אחריהם. ורק עתה כאשר ראו את מצרים מת על שפת הים או אז ידעו כי נושעו מתחת יד מצרים, והיינו 'ויושע ה' ביום ההוא את ישראל מיד מצרים, וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים'. כי אך 'ביום ההוא' נושעו לגמרי מיד מצרים.

ואי לכך נתקיים בהם עתה - 'וייראו העם את ה', ויאמינו בה' ובמשה עבדו'. כי מעתה ידעו נאמנה כי הבטחתו מקויימת ודבריו לא ישובו ריקם.

ידיעת שם ה'

הענין השני שנדרשו לו ישראל בשעת בשורת הגאולה, הוא ידיעת שמו של הקב"ה, כמו שנאמר - 'ויאמר משה אל האלוקים הנה אנכי בא אל בני ישראל ואמרת להם אלוקי אבותיכם שלחני אליכם ואמרו לי מה שמו מה אמר אליהם, ויאמר אלוקים אל משה אהיה אשר אהיה ויאמר כה תאמר לבני ישראל אהיה שלחני אליכם, ויאמר עוד אלוקים אל משה כה תאמר אל בני ישראל הוי"ה וגו'... שלחני אליכם' (ג, יג).

והנה כבר נתבאר במקומו [בן מלך פרשת שמות - חלק המאמרים מאמר ז' 'מה שמו'], כי שאלת 'מה שמו' אין משמעותה רק כיצד מכנים אותו לשם סימן והיכר בלבד, אלא השאלה היא מה מהותו, וכאשר השאלה מופנית כלפי גאולת הקב"ה את ישראל פירושו של דבר הוא, מהו 'השם' אשר בשליחותו בא משה לעשות את הדברים האלה, כלומר באיזו מידה ממידותיו יתברך יבוא הקב"ה לגאלם, אם בדרכי הטבע - או שמו בשידוד מערכות טבע, אם על ידי התגברות מידת הרחמים - או שמו על ידי מיצוי מידת הדין.

ותשובת הקב"ה היתה - 'אהיה אשר אהיה', כלומר, בשם הוי"ה המבטא את נצחיותו וחיוב מציאותו, בו יבוא הקב"ה לגאלם. ודבר זה יבוא

אותה לאברהם ליצחק וליעקב ונתתי אותה לכם מורשה אני ה' (ה, ו). וביארנו שם שזו היא השלמת הוצאתם מיד פרעה ולקחתם לעם סגולה.

ואף ש'הבאתי אתכם אל הארץ' עדיין לא התקיים בהם, הנה בעקבות קריעת ים סוף מייחדים משה וישראל דברי שירה על החזון המקווה, כי בהיות שעל ידי הניסים והנפלאות שבקריעת ים סוף נבהלו אלופי אדום ונמוגו כל יושבי כנען, הרי כבר מובטחים היו בנחלת הארץ - 'נחית בחסדך עם זו גאלת נהלת בעוז אל נוה קדשך' (טו, יג).

ציפיה להמלכת ה' במהרה

בסיום אף הוסיפו תפילה על המשך הדרך העתידה, אשר אף שעל כך לא הובטחו ביציאת מצרים, אך עתה כבר חשו ברוח הקודש את העתיד לבוא להם, והיינו בנין בית המקדש - 'תביאמו ותטעמו בהר נחלתך מכוון לשבתך פעלת ה' מקדש אדני- כוננו ידיך'.

ועוד מביעים תקווה כי לעתיד יתוספו כל העניינים האמורים ביתר חיזוק, - 'ה' ימלוך לעולם ועד' - הוא תפילה על העתיד, כמו שכתבו המפרשים, וכלשון שתיקנו חכמינו בתפילת 'ועל כן נקוה' - 'ויקבלו כולם את עול מלכותך, ותמלוך עליהם מהרה לעולם ועד, כי המלכות שלך היא ולעולמי עד תמלוך בכבוד', ומציינים את הפסוק שלפנינו - 'ככתוב בתורתך, ה' ימלוך לעולם ועד'. וכן בגאולה העתידה נאמר 'לכן ידע עמי שמי' (ישעיהו נב, 1).

ומבואר בכתוב להדיא שאחת המטרות של הניסים והנפלאות היא למען לעשות לו שם - 'מוליך לימין משה זרוע תפארתו בוקע מים מפניהם לעשות לו שם עולם. מוליכם בתהומות כסוס במדבר לא יכשלו. כבהמה בבקעה תרד רוח ה' תניחנו כן נהגת עמך לעשות לך שם תפארת' (ישעיהו סג, יב-יד).

לקיחת ישראל לעם

עוד הובטחו ישראל על פי ה' ביד משה בראשית גאולתם, על התכלית הרמה של יצירת עם ישראל כעם לה' - 'ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלוקים וידעתם כי אני ה' אלוקיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים' (ז, ה).

וכפי שנתבאר שם בארוכה, ידיעת השם והכרתו כי ה' הוא 'אלוקי ישראל', המתבטא בכך שהקב"ה מנהיג את ישראל בדרך שונה ומיוחדת במינה - 'וידעתם כי אני ה' אלוקיכם'.

והנה בשירת הים מבואר, שתכלית זו הגיעה לפיסגתה בהכרת עם ישראל כי אכן מקבלים עליהם את מלכות שמים ומכריזים כי הוא אלוקיהם - 'זה א-לי ואנוהו אלוקי אבי וארוממנהו'.

וכנוסח ברכת קריאת שמע של ערבית - 'מלכותך ראו בניך בוקע ים לפני משה, זה א-לי ענו ואמרו'.

נתינת הארץ

עוד הובטחו במצרים על נתינת הארץ - 'והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי לתת

שירת הים - שירת מלכות ה'

בעת השירה, לרמז כי תהיה לעתיד לבוא עוד שירה אחרת, ומה שייכותה של דרשה זו לשירה הנאמרת כאן.

ונראה, שבאו כאן חז"ל לגלות יסוד עמוק במשמעות השירה הזאת, כי תוכן השירה כולה היא בעצם שירה על מלכות ה' אשר מתגלית ומופיעה.

בקריעת ים סוף הופיעה ונגלתה מלכות ה'

'אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת' - ברש"י מביא דרשת חז"ל על הלשון אז ישיר שמשמע לשון עתיד, דלעתיד לבוא אז ישיר גם כן משה ובני ישראל, ומכאן רמז לתחיית המתים מן התורה.

אכן הדבר צריך ביאור דלשם מה נחוץ כאן

וכפי שבא לידי ביטוי בסוף השירה שהוא תכלית פיסגתה - את ההכרזה 'ה' ימלוך לעולם ועד'.

וכן תיקנו בברכת גאולה בערבית - 'ומלכותו ברצון קיבלו עליהם - משה ובני ישראל לך ענו שירה בשמחה רבה'. 'מלכותך ראו בניך בוקע ים לפני משה - זה א-לי ענו ואמרו'.

במאורע זה של קריעת ים סוף, היה הגילוי הנפלא בעולם של מלכות ה', ונגלה לעיני כל העולם כי ה' מנהיג את העולם כולו ושולט עליו, ומחולל ניסים באופן על טבעי, כאשר הטביע את כל גבורי מצרים, והציל את עם ישראל. והיה זה גילוי שכינה עצום, עד שאמרו ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי. ולרגל התגלות נוראה ואדירה זו של מלכות ה', נאמרה השירה הגדולה והנאדרה, שירת הים כולה עד הכרזת - 'ה' ימלוך לעולם ועד'.

שלימות גילוי מלכות ה' רק לעתיד לבוא

ברם, מלכות ה' בעולם הזה, עדיין איננה מופיעה בכל הדר גאונה ושלימותה, ורק לעתיד לבוא אז יתקיים הכתוב - 'והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד'. וזאת אשר רמזה לנו תורה בדרשה זו של 'אז ישיר', כי אף שנאמרה שירה גדולה לרגל התגלות מלכות ה', אולם יבוא יום שתאמר שירה גדולה מזו, ורק אז יהיה השיר בשלימות הראויה. אילו היינו שומעים רק שירה זו, היה מקום לדמות כי זו היא כבר שלימותה של מלכות ה', ולכן רמזו לנו 'אז ישיר' עוד יבוא הזמן שבו ישירו פעם נוספת, ואז יהיה השיר השלם והמושלם על מלכות ה'.

והנה איתא בחז"ל שמלכות ה' בעולם החלה ביום השישי של הבריאה, ביום השישי אומרים הלויים בבית המקדש את המזמור 'ה' מלך', ואמרו בגמרא משום 'שהשלים מעשיו ומלך עליהם' (ר"ה ל"א). וכדאיתא במזמור זה 'נכון כסאך מאז' שמעת ההיא נכון כסא מלכות ה' בעולם.

ולמרות זאת דרשו חז"ל, נכון כסאך מ'אז' - ששלימות מלכות ה' היתה מעת שישראל אמרו את שירת הים המתחלת ב'אז'. כדאיתא במדרש - 'אז ישיר משה - ה"ד נכון כסאך מאז, אמר רבי ברכיה בשם רבי אבהו אע"פ שמעולם אתה, לא נתישב

כסאך ולא נודעת בעולמך עד שאמרו בניך שירה, לך נאמר נכון כסאך' (שמו"ד כג, א).

כלומר בשלימות מלכות ה' היא רק כאשר מקבלים בעולם את מלכות ה' בשמחה ומשוררים לשמו, או אז 'נכון כסאך'. אף כי ביום השישי כבר היה ה' בשמים הכין כסאו ומלכותו בכל משלה'. אבל רק באמירת שירת הים נעשה 'נכון כסאך מאז'.

אך גם שלב זה איננו השלימות הסופית, כי עדיין אין השם שלם ואין הכסא שלם עד שימחה זרעו של עמלק. יש כמה שלבים בענין של 'נכון כסאך'.

כל זמן שיש קיום לזרעו של עמלק ישנה הפרעה למלכות ה', העם הזה הוא מורד מלכות ה', ואין הכסא שלם. ורק כאשר באחרית הימים תושלם מחיית זרעו אז יהיה השם שלם והכסא שלם [ועיין מה שביארנו בזה בארוכה בבן מלך פורים - שער ד מאמר ו].

לעתיד לבוא - מלכות ה' על כל העולם

והנה לשלימות הגדולה שתהיה לעתיד לבוא לעומת מה שהיה בעת קריעת ים סוף, ישנם כמה ביטויים.

ראשית כל בקריעת ים סוף קיבלו את מלכות ה' רק עם ישראל, אולם לעתיד לבוא יבואו כל האומות לקבל את מלכות ה'. כמו שכתוב במזמורים של דוד המלך לרגל מלכות ה' לעתיד לבוא, 'הבו לה' משפחות עמים', 'ה' מלך תגל הארץ ישמחו איים רבים'.

יתירה על כך, אומות העולם לא יקבלו את מלכותו רק מתוך יראה וכפייה, אלא כמו שבעת השירה אמרו ישראל את השירה 'בשמחה רבה', כך יהיה לעתיד לבוא, שכל האומות יקבלו את מלכות ה' בשמחה. וכדכתיב במזמורים אלו 'שירו לה' שיר חדש שירו לה' כל הארץ', 'בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה'".

עוד ענין נפלא שהיה בעת קריעת ים סוף ויתוסף פי כמה לעתיד לבוא הוא הענין של גילוי שכינה. 'מלכותך ראו בניך בוקע ים לפני משה',

שלו. והרי ידוע מה שכתב רש"י (סוכה מה.) ששם בן ע"ב מרומז בפסוקים של קריעת ים סוף 'ויסע, ויבא, ויט' וכו'. הרי שבאותה שעה של בקיעת הים, נתגלה בעולם עוצם גודל שם הוי"ה בדרגה הכי געילית שיש בעולם הזה.

לעתיד לבוא - ה' אחד ושמו אחד

אכן למרות הגילויים הגדולים, הרי עדיין גם בענין של גילוי שם הוי"ה לא הגענו לשלימות, הננו מוגבלים בעולם הזה שאין השם נקרא ככתיבתו, והיינו משום שבעולם הזה עדיין אין הנהגת שם הוי"ה כל כך ניכרת עד שנוכל להוציאו בפנינו. אולם לעתיד לבוא איתא בגמרא - 'ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד - מאי אחד אטו האידינא לאו שמו אחד הוא, אמר רב נחמן בר יצחק לא כעולם הזה העולם הבא, העולם הזה נכתב ביו"ד ה"י ונקרא באל"ף דל"ת, אבל לעולם הבא כולו אחד נקרא ביו"ד ה"י ונכתב ביו"ד ה"י' (פסחים ג.).

וכשם שכאמור אין הנהגת מלכותו יתברך נתגלית בכל שלימותה, שזה נרמז בדרשת חז"ל בפסוק כי יד על כס י-ה, 'אין הכסא שלם', והיינו מדכתיב 'כס', כך גם שמו יתברך אינו מופיע עדיין בשלימותו 'אין השם שלם' והיינו מדכתיב י-ה ולא שם הוי"ה מלא. ורק לעתיד לבא יהיה השם שלם ויוכלו לקראו ככתיבתו. [ועיין בענין זה בתוס' ריש ברכות (ג. ד"ה וענין) בפירוש הקדיש].

זהו הטעם שאחרי אמירת השירה בכל יום, מוסיפים הפסוקים - 'כי לה' המלוכה ומושל בגוים, ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה', ומוסיפים אח"כ את הפסוק 'והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד'. והיינו כי מציאותו של עמלק זרעו של עשו פוגמים את שלימות מלכות ה', וכן עדיין לא שלם הענין של קריאת השם ככתיבתו, ועל כן כאשר מסיימים את השירה הגדולה על מלכות ה', מוסיפים לומר את שני העניינים שמצפים להם שיושלמו לעתיד לבוא, דהיינו שיכלה זרעו של עשו, ואז 'והיתה לה' המלוכה'. וכן 'ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד' שיהיה שם ה' נקרא כשם שהוא

'ראתה שפחה על הים'. והגילוי הזה הוא שמביא אמירת שירה. וכדכתיב - 'ותצא אש מלפני ה' וגו' וירא כל העם וירונו' (ויקרא ט, כד). וכמו שאומרים בזמר 'לכה דוד' - עורי עורי שיר דברי - כבוד ה' עליך נגלה. וזה מה שהיה בקריעת ים סוף 'וירא ישראל את היד הגדולה וגו' - אז ישיר'

והנה לעתיד לבוא יהיה גילוי נפלא פי כמה וכמה - 'ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו' (ישעיה מ, ה) 'כי עין בעין יראו בשבוע ה' ציון' (שם נב, ח). ולכן אז תהיה גם השירה הגדולה לרגל הגילוי הנשגב.

גילוי שם הוי"ה בעת קריעת ים סוף

עוד ביטוי להתפתחות מקבילה בדרגה געילית לעתיד לבוא לעומת התעלות המדרגה ביציאת מצרים. דהנה כאשר נתגלה הקב"ה למשה בסנה לשלחו אל בני ישראל לגאלם, הקשה מרע"ה 'הנה אנכי בא אל בני ישראל וגו' ואמרו לי מה שמו מה אומר אליהם', וכבר ביארנו שם דהכוונה בזה לשאול באיזה התגלות ובאיזה הנהגה ינהיג אותם הקב"ה בגאולה זו. כי כל שם משמות הקודש הם ביטוי לבחינה מסוימת בהנהגת ה' ובגילוי כבודו יתברך. והיתה תשובת הקב"ה שעתה הוא בא לגאלם בשם הוי"ה, והיינו בהנהגה של שם העצם, בגילוי על טבעי נגד גדרי הטבע. וכן מפורש יותר בפרשת וראו שאמר הקב"ה למשה - אני הוי"ה - ואילו אל האבות נראה והתודע רק בשם א-ל-שד-י 'ושמי ה' לא נודעתי להם'. והיינו שרק עתה בעת יציאת מצרים הגיע הזמן של גילוי שם הוי"ה, שהקב"ה מגלה את הנהגת שם העצם בעולם, ושמו הוי"ה מופיע ופועל בעולם.

ונראה שהגילוי המלא של שם הוי"ה ביציאת מצרים היה בעת קריעת ים סוף, וכמו שאמרו ישראל בשירה - 'הוי"ה איש מלחמה הוי"ה שמו'. דהנה שם הוי"ה עצמו יש בו כמה בחינות ואופני גילוי, ואיתא בכתבי הארז"ל שהדרגות השונות בהנהגת שם הוי"ה מתבטאות במילויים השונים של אותיות השם, שיש מילוי ביו"ד"ן כגון 'יו"ד ה"י וי"ו ה"י' ויש מילוי בההי"ן וכו', וערך המילוי הגדול ביותר הוא מילוי שמספרו ע"ב. והיינו ששם זה הוא פירוש והרחבה של שם הוי"ה בערך הגדול ביותר

נכתב, ואז תהיה השלימות המלאה של מלכותו יתברך. ויהי רצון שנוזכה לכך במהרה בימינו.

מלאכי השרת אמרו שיר השירים בעת אמירת השירה

והנה ישנם שני שירים מרכזיים בעם ישראל 'אז ישיר' ו'שיר השירים'. כי אף שישנם עוד שירים, שירת הבאר ושירת האזינו ושירת דבורה, הרי כל השירים הם על עניינים מסוימים פרטיים, אולם 'אז ישיר' ו'שיר השירים' הם שירים מרכזיים וכלליים.

'אז ישיר' הוא שיר על מלכות ה' על ישראל, דכאשר היה גילוי מלכות ה' על ישראל אז אמרו את השירה הזאת. מלכות היינו שהוא משגיח ומנהיג ומשפיע טובה.

ואילו 'שיר השירים' הוא שיר על ידידות ה' עם ישראל, על הדביקות ועל הריעות, שיר על עצם הקירבה. אין בשיר זה תיאור על טובות ושפע שנותן הדוד לרעהיה, או על מיני עבודה ושירות שעושה הרעהיה לדודה. אלא עצם הדבר שהדוד מפאר את הרעהיה, והרעהיה משבחת את הדוד. שיר על מציאות הידידות והדביקות הנשגבה והבלתי מושגת שיש בין קוב"ה וכנסת ישראל.

והנה, את השיר על מלכות ה' אמרו כאשר בא לידי ביטוי נרחב מלכות זו, כאמור שזהו מהותה של 'שירת הים' שנאמרה בעת קריעת ים סוף, כאשר היה 'מלכותך ראו בניך בוקע ים לפני משה'. וכמו כן את 'שיר השירים', איתא בזהר (ה"ב קמג ע"א) ששלמה המלך אמרו בשעה שנשלם הבית, ובנה לפניו בית זבול מכוון לשבתו עולמים, דהיינו כאשר ראו בעליל את השראת השכינה במקדש וראו את ביטוי הידידות הגדולה שהשכינה באה לשרות

בתוכינו, אז שוררו את 'שיר השירים' על עצם הדביקות והידידות.

ואיתא בסידור הרוקח בשם המדרש, שבשעה שעברו ישראל את הים ושוררו שירה אז אמרו המלאכים שיר השירים כדכתיב 'קדמו שרים אחר נוגנים' (תהילים סח, כו). ונראה פירושו, כי עם ישראל אשר המה נמצאים בארץ רואים את רק את הגלוי לעין, אמנם המלאכים אשר בשמים המה רואים גם את העומק הפנימי הנסתר. והנה בשעת קריעת ים סוף, הרי מלכות ה' על ישראל היתה בגלוי, אמנם בפנימיותם של ישראל ובעומק העניינים כבר נתעוררו אז הניצנים של ידידות הקב"ה עם כנסת ישראל בבחינת דוד ורעהיה, אלא שעם ישראל עדיין לא הבחינו זאת, אולם המלאכים כבר ראו זאת ואמרו 'שיר השירים'. אמנם אחר כך בימי שלמה כאשר עם ישראל התעלה במעלות הקדושה וקירבת ה', אזי גם לעם ישראל נגלה דרגת ידידות זו שהיא כחתן וכלה, ובאותה שעה עמדו על כך כי כבר למפרע זכו לקשר הזה בבחינה זו, ולכן בשיר השירים מתואר קירבה זו כבר מעת יציאת מצרים, כדכתיב 'לסוסתי ברככי פרעה דימיתך רעיתי'. וכן אמר הנביא 'זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולתיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה' (ירמיה ב, ב).

והנה השלימות של מלכות ה' תהיה בימות המשיח, ואז יאמר השיר השלם של מלכות ה'. ואילו השלימות של הידידות, יהיה בעולם הבא כאשר יהיה 'צדיקים יושבים ונהנין מזיו השכינה' 'אטייל עמכם בגן עדן' אז יהיה השלימות של שיר השירים. הוי אומר - שלימות 'שירת הים' - מלכות ה' על ישראל, יהיה בימות המשיח, ושלימות 'שיר השירים' יהיה בעולם הבא.

ויושע ה' ביום ההוא את ישראל מיד מצרים.

מאורע יציאת מצרים כולל בתוכו שני עניינים, הן החירות שהיינו עבדים ונעשינו בני חורין, והן המעלה הרוחנית שלקחנו ה' לו לעם, קדשנו במצוותיו וקרבנו לעבודתו. וכפי שאמרו בגמרא לענין מצות הסיפור - 'מתחיל בגנות ומסיים בשבח, מאי בגנות, רב אמר מתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו, ושמואל אמר עבדים היינו' (פסחים קטז.). ונקטינן להלכה לומר את שניהם, הן 'עבדים היינו ויוציאנו', והן 'מתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו'.

והנה בקריעת ים סוף היה שלימות יציאת מצרים בשני העניינים האלו, שתחילתם היתה ביום ט"ו ניסן ושלימותם היתה בשביעי של פסח.

כי שלימות היציאה והחירות היה בקריעת ים סוף, שהרי המצרים רדפו אחריהם לכולתם וכדכתיב 'אמר אויב ארדוף אשיג אחלק שלל תמלאמו נפשי אריק חרבי תורישמו ידי', ורק אחרי שטבעו כולם בים ניצול העם לגמרי מתחת יד מצרים, וכמו שכתוב 'ויושע ה' ביום ההוא את ישראל מיד מצרים'.

ובירושלמי - 'בהתנדב עם ברכו ה', כשהקדוש ברוך הוא עושה לכם ניסים תהיו אומרים שירה, התיבון הרי גאולת מצרים, שנייא היא שהיא תחילת גאולתן' (פסחים פ"ה ה'). כלומר שביציאת מצרים לא אמרו שירה מיד כיון שהיתה רק תחילת גאולתן ועדיין לא הושלמה גאולתן, ורק בקריעת ים סוף כשנשלמה ישועתן אז אמרו שירה.

ואכן כך נקבעה ההלכה שבעת קיום מצות זכירת יציאת מצרים בכל יום צריך להזכיר גם קריעת ים סוף בזכרון היציאה. ומקורו בירושלמי (ברכות פ"א ה"ו) 'אחרים אומרים צריך להזכיר בה קריעת ים סוף ומכת בכורים'.

וגם בענין של קרבנו המקום לעבודתו, היתה השלימות בשביעי של פסח, כאשר אמרו את השירה. שקיבלו מלכותו עליהם מרצון, וכמו שתיקנו בנוסח ברכת גאולה בערבית 'ומלכותו

ברצון קיבלו עליהם'. וזה היה על ידי השירה שאמרו 'זה א-לי ואנוהו', 'מי כמכה באלים ה', 'ה' ימלוך לעולם ועד'.

שהרי בתחילה בעת היציאה היתה קבלת העבודה בכפיה על ידי הקרבת קרבן פסח, שעליו נאמר 'וראיתי את הדם ופסחתי עליכם' (יב, יג), ומי שלא עשה פסח לא פסח המשחית על ביתו, וכדאיאת במכילתא שאם היה בן ישראל שלא עשה פסח במצרים מת במכת בכורות. אולם בעת קריעת ים סוף הרי לא התנה הקב"ה עמהם שום תנאי, ובכל זאת קיבלו מלכותו עליהם מרצון, וזה היה השלימות של 'ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו'.

אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה'.

במדבר - 'מיום שברא הקב"ה את העולם ועד שעמדו ישראל על הים לא מצינו אדם שאמר שירה להקב"ה אלא ישראל, ברא אדם הראשון ולא אמר שירה, הציל אברהם מכבשן האש ומן המלכים ולא אמר שירה, וכן יצחק מן המאכלת ולא אמר שירה, וכן יעקב מן המלאך ומן עשו ומן אנשי שכם ולא אמר שירה, כיון שבאו ישראל לים ונקרע להם מיד אמרו שירה לפני הקב"ה, שנאמר 'אז ישיר משה ובני ישראל', הוי 'פיה פתחה בחכמה' אמר הקב"ה לאלו הייתי מצפה, ואין אז אלא שמחה שנאמר אז ימלא שחוק פיננו' (שמו"ר כג ד).

ובאמת צריך ביאור, מה שלא אמרו כל הצדיקים הללו שירה עד אז. אלא נראה, כי כל ענין השירה שייך כאשר אנו נמצאים בקירבת ה' ושכינתו מתגלית עלינו. כי אף ששייך עבודה של תפילה וקרבות, גם כאשר אנו מתייחסים אליו מריחוק מקום. אבל לשיר לפניו, שייך רק כאשר הוא קרוב אלינו.

והנה מאז בריאת העולם לא היה גילוי שכינה כזה [ואפילו לאבות - 'ושמי ה' לא נודעתי להם']. ולכן רק כאשר הופיעה הנהגה גלויה זו של ניסים ונפלאות וקריעת ים סוף, והקב"ה הופיע בגילוי

שכינה נשגב וכדאיתא ברש"י - 'זה א-לי - בכבודו נגלה עליהם והיו מראין אותו באצבע, ראתה שפחה על הים מה שלא ראו נביאים'. רק עתה ניתן לומר שירה, שירת 'זה א-לי ואנוהו'.

וכעין זה מצינו, שעבודת שירה וחצוצרות לפני ה' לא נאמר אלא במקדש, כי הוא מקומו של ה', ולכן שם שייך הענין של שירה, רק בבית המקדש לפני ה', במקום שבו הוא מתגלה ומשרה שכינתו. והיינו שאמר בלעם 'ה' אלוקיו עמו ותרועת מלך בו' (במדבר כג, כא). שכינון ש'ה' אלוקיו עמו' על כן 'תרועת מלך בו'.

והדברים מפורשים במדרש - 'רננו צדיקים בה', שנאמר וירא כל העם וירונו, רננו צדיקים ה' אין כתיב כאן, אלא בה' - בזמן שהן רואין אותו. וכן הוא אומר וירא ישראל את ה' הגדולה - התחילו מרננין - אז ישיר משה' (ילקו"ש שמות רמז קפו).

וכן תיקן המשורר בזמר 'לכה דוד' - 'עורי עורי שיר דברי - כבוד ה' עלייך נגלה'. כאשר כבוד ה' נגלה, אז מתעוררים לשיר לפניו יתברך.

* * *

אז נבהלו אלופי אדום אילי מואב יאחזמו רעד נמוגו כל יושבי כנען.

נראה שפתיחה זו ב'אז' מלמדת על תחילת ענין חדש, כשם שהתחיל ב'אז ישיר משה'.

אמנם יש לתמוה שפסוק זה הוא לכאורה המשך ישיר לקודמו - 'שמעו עמים ירגזון חיל אחז יושבי פלשת', העוסק באימה ופחד שנפל על אומות העולם בפרסום נפלאות ה' במצרים, ומה ראה הכתוב להפסיק באמצע הענין.

והנראה בזה, כי הנה כפי שאנו מוצאים הרבה בכתוב, היציאה ממצרים והכניסה לארץ ישראל, הינם שני חלקים הכרוכים זה בזה בענין אחד, ויציאת מצרים הינה הכנה לכניסתם לארץ, לפי שאין תועלת בהוצאת העם ממצרים מבלי להביאם אל ארץ אחרת. וכבר בדיבור הראשון שנאמר למשה במחזה הסנה, הודיעו על שני החלקים יחדיו (ג, ח) - 'וארד הצילו מיד מצרים ולהעלותו מן הארץ ההיא אל ארץ טובה ורחבה'. וכן ביתר

חלקי בשורת הגאולה, אנו מוצאים שהכניסה לארץ נחשבת כחלק מעצם היציאה ממצרים. ובפרקי ההלל מבואר שקריעת ים סוף כרוכה בכניסה לארץ - 'הים ראה ויננס הירדן יסוב לאחור' (תהילים קיד). הרי שקריעת הים ובקיעת הירדן בכניסתם לארץ - כרוכים כאחד בפרשת יציאת מצרים.

ואכן לשני עניינים אלו מחולקת שירת הים. החלק הראשון הוא שירה על הצלת ישראל ממצרים, והנקמה בפרעה וכל חילו - 'אשירה לה' כי גאה גאה סוס ורוכבו רמה בים'. והחלק השני מתייחס להשפעת יציאת מצרים על העתיד, כהכנה לכניסה לארץ ישראל - 'תביאמו ותטעמו בהר נחלתך וגו'. ואמנם פסוק זה - 'שמעו עמים ירגזון חיל אחז יושבי פלשת' - עדיין מקומו בחלק הראשון, כי יושבי פלשת אינם יושבים על הדרך לארץ, [כאמור - 'ולא נחם אלוקים דרך ארץ פלשתים'] כך שחרדתם אינה ענין לכניסת ישראל לארץ, אלא עניינו לציין את פרסום ה' וידו החזקה בכל קצוות תבל. אבל אלופי אדום ואילי מואב, הם עמים שהדרך לארץ עוברת בגבולם, וכל שכן יושבי כנען שהם משבעה העמים שבארץ עצמה, הרי שנפילת אימה ופחד עליהם הינה בעלת משמעות רבה לכיבוש הארץ וירושתה. ולכן פותחת השירה את חלקה השני בכאן - 'אז נבהלו אלופי אדום אילי מואב יאחזמו רעד נמוגו כל יושבי כנען' - שבכך מודגשת השפעת נפלאות ה' במצרים על העמים העשויים לעמוד בדרכם של ישראל, וכפי שמפרש והולך - 'תפול עליהם אימתה ופחד בגדול זרועך ידמו כאבן עד יעבור עמך ה' עד יעבור עם זו קנית'.

* * *

מקדש ה' כוננו ידיך.

יש שלמדו מכתוב זה שהבית השלישי שיבנה לעתיד לבוא במהרה בימינו, לא יבנה בידי אדם כלל, אלא יתגלה ויבוא מן השמים בנוי ומשוכלל, שהרי נאמר 'מקדש ה' כוננו ידיך' (רש"י ראש השנה ל. ובסוכה מא. וכ"כ התוס' שם ובשבעות טו:). [אולם דעת הרמב"ם שמלך המשיח יבנהו (מלכים פ"א ה"א)].

ולכאורה היה מקום להקשות על דעה זו שביט המקדש ירד בנוי מן השמים, כיצד תתקיים אפוא מצות

בנין בית המקדש, והרי זוהי מצוה המוטלת על כלל ישראל, ואטו נשתנה דין הבית האחרון מן הראשון.

ונראה בזה, כי מצות בנין המקדש שונה בגדרו מכל המצוות והעבודות שבתורה, שכל העבודות והמצוות שנצטוונו עליהם, הינם מעשיהם של ישראל לכבוד ה'. אולם בנין בית המקדש אין גדרו מעשה של ישראל, אלא גדר הדבר הוא שהקב"ה בכבודו ובעצמו, הוא אשר חפץ לו בית בתוככי עמו ישראל ולהשרות שכינתו בהם. וכך הוא מדוייק במקראות שנאמר 'ויקחו לי תרומה' [וברש"י - לי לשמי], 'ועשו לי מקדש' [וברש"י - ועשו לשמי בית קדושה], יש כאן דגש מיוחד על יחס התרומה והמשכן לה' ועשייתם לשמו. ואף כשאמר הקב"ה 'ויקחו לי תרומה' נצטוו בתחילה לתת הממון לרשות גבוה, ורק אח"כ בא הציווי 'ועשו לי מקדש', שבכך נחשב כבית אשר בנה ה' בעצמו בתוך בני ישראל (וראה מה שהרחבנו בזה בספר בן מלך - פרשת תרומה מאמר ב). כך שכל עיקר מצות בנין המקדש, אין גדרו שהעם בונה את הבית, אלא הקב"ה הוא אשר בונה אותו לכבודו, וכלל ישראל אינם אלא בבחינת שלוחי דרחמנא להקים בפועל את הבית.

אכן לעתיד לבוא, כאשר נזכה לקבל פני שכינה עין בעין, והשראתה בישראל תהא גלויה ונכוחה, אז יבנה ה' ביתו לא ע"י מלאך ולא ע"י שרף ולא ע"י שליח, אלא יורידנו הקב"ה בכבודו ובעצמו.

* * *

ויסע משה את ישראל מים סוף ויצאו אל מדבר שור.

יש לומר על פי מה דאיתא בתוספות פסחים (צד. ד"ה כל) שכל העולם כולו שלישי ימים, שלישי מדברות, שלישי ישוב' (ומקורו בתנחומא בראשית ה).

הנה בעת שהגיע העת לגאול את ישראל ולקחתם להיות לעם ה', הציל הקב"ה את עם ישראל משלושת סוגי מקומות אלו שהיו בהם בסכנה, בישוב, בים, ובמדבר. ובכל שלושת המקומות עמדו בסכנת קיום, והצילם ה', והתקיים בהם הכתוב 'ואראך מתבוססת בדמייך ואומר לך בדמייך חיי' (יחזקאל טז, ו).

והיה סדר הדברים בדרך 'זו למעלה מזו'.

תחילה היו במצרים שהוא חלק ה'ישוב', והיו בעיניו ובסבל, והוציאם ה' מעבדות לחירות עולם.

ואחר כך נכנסו לסכנה ב'ים', והיו שם בסכנת חיים ממש, ופדה אותם כשהעבירנו בתוכו בחרבה.

ואחר כך פדה אותם מסכנת ה'מדבר', שאין שם שום אפשרות קיום, כלשון הכתוב - 'המוליכך במדבר הגדול והנורא נחש שרף ועקרב וצמאון אשר אין מים' (דברים ח, טו). והוא ענין הכתוב 'מצאהו בארץ מדבר ובתוהו ילל ישימון' (שם לב, ז).

כלומר שסיבב ה' שתהיה התהוותם מכל שלושת חלקי העולם הללו שעמדו בסכנה, וכביכול באו בני ישראל לשלושת מקומות אלו, ובכולם לא נמצאה להם אפשרות קיום על פי הטבע, ומתוך כך הציל אותם הקב"ה ולקח אותם לו לעם, וככתוב 'עם זו יצרתי לי' (ישעיה מג, כא).

התודה והברכה לידידנו הכבדים מתומכי מכוננו
שנמלו חלק בהוצאות גיליון זה

ברכת מזל טוב לידידנו הנכבד, מחשובי אברכי קהילתנו
הרב **נתנאל סופר** שליט"א
לרגל הולדת הבן

הנהלת מכון "כתבי בן מלך" מאחלת לכל תומכי וידידי מפעל חייו של
רבינו בעל ה'בן מלך' זצוק"ל
חג פסח כשר ושמח

המעוניינים לתרום את הוצאות הגיליון לזיכוי הרבים,
נא לפנות ל- 054-8422488 או למייל mechonbenmelech@gmail.com